ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 23ης Νοεμβρίου 2000 *

Στην υπόθεση C-441/97 P,

Wirtschaftsvereinigung Stahl, με έδρα το Düsseldorf (Γερμανία),

Thyssen Stahl AG, με έδρα το Duisbourg (Γερμανία),

Preussag Stahl AG, με έδρα το Salzgitter (Γερμανία)

και

Hoogovens Staal BV, πρώην Hoogovens Groep BV, με έδρα το IJmuiden (Κάτω Χώρες),

εκπροσωπούμενες από τον J. Sedemund, δικηγόρο Βερολίνου, και, όσον αφορά την Hoogovens Staal BV, από τον E. H. Pijnacker Hordijk, δικηγόρο Βρυξελλών, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον A. May, 398, route d'Esch,

αναιρεσείουσες,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως κατά της αποφάσεως που εξέδωσε στις 24 Οκτωβρίου 1997 το Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (πρώτο πεντα-

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

μελές τμήμα) στην υπόθεση T-244/94, Wirtschaftsvereinigung Stahl κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1997, σ. II-1963), με την οποία ζητείται η εξαφάνιση της αποφάσεως αυτής, καθόσον απέρριψε την προσφυγή τους για την ακύρωση της αποφάσεως 94/259/ΕΚΑΧ της Επιτροπής, της 12ης Απριλίου 1994, σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις που προτίθεται να χορηγήσει η Ιταλία στον όμιλο χαλυβουργικών επιχειρήσεων ILVA (ΕΕ L 112, σ. 64),

όπου οι λοιποί διάδικοι είναι

η **Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,** εκπροσωπούμενη από τον P. F. Nemitz, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον C. Gómez de la Cruz, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

καθής πρωτοδίκως,

η **Ιταλική Δημοκρατία,** εκπροσωπούμενη από τον καθηγητή U. Leanza, προϊστάμενο της υπηρεσίας διπλωματικών διαφορών του Υπουργείου Εξωτερικών, επικουρούμενο από τον P. G. Ferri, avvocato dello Stato, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την Πρεσβεία της Ιταλίας, 5, rue Marie-Adélaïde,

το **Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως,** εκπροσωπούμενο από τους S. Marquardt και A. P. Feeney, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον E. Uhlmann, γενικό διευθυντή της διευθύνσεως νομικών υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, 100, boulevard Konrad Adenauer,

και

η **Ilva Laminati Piani SpA,** με έδρα τη Ρώμη (Ιταλία),

παρεμβαίνοντες πρωτοδίκως,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. Gulmann, πρόεδρο τμήματος, J.-P. Puissochet (εισηγητή) και την F. Macken, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Fennelly
γραμματέας: L. Hewlett, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις αγορεύσεις των διαδίκων κατά τη συνεδρίαση της 16ης Δεκεμβρίου 1999,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 27ης Ιανουαρίου 2000,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 30 Δεκεμβρίου 1997, η Wirtschaftsvereinigung Stahl καθώς και οι Thyssen Stahl AG, Preussag Stahl AG και Hoogovens Staal BV άσκησαν, δυνάμει του άρθρου 49 του Οργανισμού ΕΚΑΧ του Δικαστηρίου, αναίρεση κατά της αποφάσεως του Πρωτοδικείου της 24ης Οκτωβρίου 1997, T-244/94, Wirtschaftsvereinigung Stahl κ.λπ. κατά Επιτροπής

(Συλλογή 1997, σ. II-1963, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση), με την οποία απορρίφθηκε η προσφυγή τους ακυρώσεως κατά της αποφάσεως 94/259/ΕΚΑΧ της Επιτροπής, της 12ης Απριλίου 1994, σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις που προτίθεται να χορηγήσει η Ιταλία στον όμιλο χαλυβουργικών επιχειρήσεων ILVA (ΕΕ L 112, σ. 64, στο εξής: επίδικη απόφαση).

Το κανονιστικό πλαίσιο

2 Σύμφωνα με το άρθρο 4, στοιχείο γ', της Συνθήκης ΕΚΑΧ, απαγορεύονται, υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στην εν λόγω συνθήκη, «οι επιδοτήσεις ή ενισχύσεις που χορηγούνται από τα κράτη ή οι ειδικές επιβαρύνσεις που επιβάλλονται από αυτά, υπό οποιαδήποτε μορφή».

3 Εξάλλου, το άρθρο 95, πρώτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚΑΧ προβλέπει τα εξής:

«Σε όλες τις περιπτώσεις που δεν προβλέπονται στην παρούσα Συνθήκη, στις οποίες απόφαση ή σύσταση της Επιτροπής παρίσταται αναγκαία για την πραγματοποίηση, κατά τη λειτουργία της κοινής αγοράς του άνθρακα και του χάλυβα και σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 5, ενός από τους σκοπούς της Κοινότητας, όπως ορίζονται στα άρθρα 2, 3 και 4, η απόφαση ή η σύσταση αυτή δύναται να εκδοθεί μετά ομόφωνη σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου και κατόπιν διαβουλεύσεως με τη συμβουλευτική επιτροπή».

4 Ενόψει των διατάξεων αυτών, η Επιτροπή, προκειμένου να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της αναδιαρθρώσεως του τομέα της χαλυβουργίας, στηρίχθηκε στις προπαρατεθείσες διατάξεις του άρθρου 95 της Συνθήκης για να θεσπίσει, από την αρχή της δεκαετίας του '80, κοινοτικό σύστημα ενισχύσεων που να επιτρέπει τη χορήγηση κρατικών ενισχύσεων στη χαλυβουργία σε ορισμένες περιοριστικά απαριθμούμενες περιπτώσεις.

5 Το σύστημα που θέσπισε η Επιτροπή βάσει της εν λόγω διατάξεως έλαβε τη μορφή αποφάσεων γενικής ισχύος, που καλούνται κοινώς «κώδικες ενισχύσεων», και υπέστη διαδοχικές προσαρμογές, προκειμένου να αντιμετωπισθούν οι συγκυριακές δυσχέρειες της χαλυβουργικής βιομηχανίας. Ο κώδικας ενισχύσεων στη χαλυβουργία που ίσχυε κατά την περίοδο που αφορά την υπό κρίση υπόθεση ήταν ο πέμπτος κατά σειρά και θεσπίστηκε με την απόφαση 3855/91/ΕΚΑΧ της Επιτροπής, της 27ης Νοεμβρίου 1991, που θεσπίζει κοινοτικούς κανόνες για τις ενισχύσεις προς τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα (ΕΕ L 362, σ. 57, στο εξής: πέμπτος κώδικας ενισχύσεων).

6 Το σημείο Ι του προοιμίου του πέμπτου κώδικα ενισχύσεων προβλέπει τα εξής:

«Δυνάμει του άρθρου 4, στοιχείο γ', της Συνθήκης απαγορεύεται κάθε ενίσχυση των κρατών μελών στη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα υπό οποιαδήποτε μορφή, ανεξάρτητα από το αν έχουν ειδικό ή όχι χαρακτήρα.

Με την απόφασή της 3484/85/ΕΚΑΧ, η οποία αντικαταστάθηκε από την 1η Ιανουαρίου 1989 με την απόφαση 322/89/ΕΚΑΧ, η Επιτροπή θέσπισε τους κανόνες βάσει των οποίων επιτρέπεται η χορήγηση ενισχύσεων προς τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα σε ορισμένες περιοριστικά απαριθμούμενες περιπτώσεις.

Οι εν λόγω κανόνες αφορούν τις ενισχύσεις, ειδικές ή μη, που χορηγούν τα κράτη μέλη υπό οποιαδήποτε μορφή.

Οι κανόνες έχουν ως πρωταρχικό στόχο να μην στερηθεί η βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα των ενισχύσεων για έρευνα και ανάπτυξη καθώς και για την προσαρμογή των εγκαταστάσεών της σύμφωνα με τους νέους κανόνες για την προστασία του περιβάλλοντος. Επιτρέπουν εξάλλου τις ενισχύσεις κοινωνικού χαρακτήρα που ενδέχεται να επισπεύσουν το μερικό κλείσιμο ορισμένων μονάδων καθώς και τις ενισχύσεις για τη χρηματοδότηση της οριστικής παύσης κάθε δραστηριότητας στον τομέα του άνθρακα και χάλυβα των λιγότερο ανταγωνιστικών επιχειρήσεων. Τέλος,

απαγορεύεται η χορήγηση οποιασδήποτε άλλης ενίσχυσης για τη λειτουργία ή για την πραγματοποίηση επενδύσεων υπέρ των επιχειρήσεων άνθρακα και χάλυβα της Κοινότητας, ενώ προβλέπεται παρέκκλιση όσον αφορά τις περιφερειακές ενισχύσεις για την πραγματοποίηση επενδύσεων σε ορισμένα κράτη μέλη.

Η αυστηρή πειθαρχία που επιτεύχθηκε με τον τρόπο αυτό και η οποία εφαρμόζεται στο εξής και στα 12 κράτη μέλη σε ολόκληρη την επικράτειά τους διασφάλισε ίσους όρους ανταγωνισμού στο εσωτερικό του τομέα κατά τη διάρκεια των περασμένων ετών. Είναι σύμφωνη με τον στόχο που ακολουθείται στο πλαίσιο της ολοκλήρωσης της ενιαίας εσωτερικής αγοράς. Είναι επίσης σύμφωνη με τους κανόνες που ισχύουν όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις, οι οποίοι ορίζονται στη συμφωνία που συνήφθη μεταξύ της Κοινότητας και των Ηνωμένων Πολιτειών το 1989 και ισχύουν μέχρι τις 31 Μαρτίου 1992. Συνεπώς, η πειθαρχία αυτή θα πρέπει να εξακολουθήσει να εφαρμόζεται εφόσον υποστεί ορισμένες τεχνικές προσαρμογές.

(...)»

7 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, του πέμπτου κώδικα ενισχύσεων προβλέπει τα εξής:

«Ενισχύσεις προς τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα, είτε ειδικές είτε μη ειδικές, χρηματοδοτούμενες από τα κράτη μέλη ή από τοπικούς ή περιφερειακούς οργανισμούς δημοσίου δικαίου, ή μέσω κρατικών πόρων οποιασδήποτε μορφής, μπορούν να θεωρούνται ως κοινοτικές ενισχύσεις, και ως εκ τούτου συμβιβάσιμες με την εύρυθμη λειτουργία της κοινής αγοράς, μόνον εφόσον πληρούν τις διατάξεις των άρθρων 2 έως 5.»

8 Κατά τα άρθρα 2 έως 5 του πέμπτου κώδικα ενισχύσεων, μπορούν να θεωρηθούν ως συμβατές προς την κοινή αγορά οι ενισχύσεις για την έρευνα και την ανάπτυξη (άρθρο 2), οι ενισχύσεις υπέρ της προστασίας του περιβάλλοντος (άρθρο 3), οι ενισχύσεις για το κλείσιμο εγκαταστάσεων (άρθρο 4), καθώς και οι περιφερειακές

ενισχύσεις που προβλέπουν τα γενικά καθεστώτα στην Ελλάδα, την Πορτογαλία και την πρώην Δημοκρατία της Ανατολικής Γερμανίας (άρθρο 5).

Το ιστορικό της διαφοράς ενώπιον του Πρωτοδικείου

9 Από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση προκύπτει ότι, μετά την έκδοση του πέμπτου κώδικα ενισχύσεων και ενόψει της επιδεινώσεως της χρηματοοικονομικής καταστάσεως στον τομέα της χαλυβουργίας, η Επιτροπή υπέβαλε, με την ανακοίνωσή της SEC(92) 2160 τελικό, της 23ης Νοεμβρίου 1992, προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ένα σχέδιο αναδιαρθρώσεως των χαλυβουργικών επιχειρήσεων το οποίο περιελάμβανε διάφορα συνοδευτικά μέτρα στον κοινωνικό τομέα καθώς και χρηματοοικονομικά κίνητρα, συμπεριλαμβανομένων των κοινοτικών ενισχύσεων (σκέψη 4 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως).

10 Με τα πορίσματά του της 25ης Φεβρουαρίου 1993, το Συμβούλιο εκφράστηκε θετικά για το πρόγραμμα που υπέβαλε η Επιτροπή με σκοπό τη σημαντική μείωση των παραγωγικών ικανοτήτων. Στη συνέχεια, στην κοινή δήλωση του Συμβουλίου και της Επιτροπής, την περιλαμβανόμενη στα πρακτικά του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 1993 (στο εξής: δήλωση της 17ης Δεκεμβρίου 1993), τονιζόταν ότι το Συμβούλιο υπογράμμισε, μεταξύ άλλων, «την προσήλωσή του στην αυστηρή εφαρμογή του κώδικα ενισχύσεων (...) με την επιφύλαξη του δικαιώματος κάθε κράτους μέλους να ζητήσει την έκδοση αποφάσεως βάσει του άρθρου 95 της Συνθήκης ΕΚΑΧ» (σκέψεις 5 και 6 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως).

11 Στις 22 Δεκεμβρίου 1993, το Συμβούλιο παρέσχε τη σύμφωνη γνώμη του δυνάμει του άρθρου 95, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης, όσον αφορά τη χορήγηση των ενισχύσεων σε έξι χαλυβουργικές επιχειρήσεις, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονταν οι επιχειρήσεις του ιταλικού δημοσίου τομέα (χαλυβουργικός όμιλος Ilva), η δε Επιτροπή, βάσει της γνώμης αυτής, ενέκρινε με την επίδικη απόφαση τη χορήγηση κρατικών ενισχύσεων στον όμιλο αυτό. Οι ενισχύσεις αυτές ήταν συνοδευτικές της αναδιαρθρώσεως ή της ιδιωτικοποιήσεως της οικείας επιχειρήσεως και δεν ενέπιπταν στις ενισχύσεις που θα μπορούσαν να εγκριθούν κατ' εφαρμογή του πέμπτου κώδικα ενισχύσεων (σκέψεις 7 και 8 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως).

Η προσφυγή ακυρώσεως και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

12 Υπό τις συνθήκες αυτές, με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 24 Ιουνίου 1994, η ένωση Wirtschaftsvereinigung Stahl και οι χαλυβουργικές επιχειρήσεις Thyssen Stahl AG, Preussag Stahl AG και Hoogovens Groep BV άσκησαν, δυνάμει του άρθρου 33 της Συνθήκης ΕΚΑΧ, προσφυγή για την ακύρωση της επίδικης αποφάσεως.

13 Η εν λόγω προσφυγή ακυρώσεως στηριζόταν σε επτά λόγους που αφορούσαν, αντίστοιχα, παραβίαση του πέμπτου κώδικα ενισχύσεων, παράβαση του άρθρου 95 της Συνθήκης, παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας και της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων, παραβίαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως, καθώς και το μη σύννομο της διαδικασίας λήψεως της αποφάσεως και την προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας.

14 Όσον αφορά τον λόγο ακυρώσεως σχετικά με την παραβίαση του πέμπτου κώδικα ενισχύσεων, οι αναιρεσείουσες υποστήριξαν, μεταξύ άλλων, ότι η Επιτροπή, εγκρίνοντας τη χορήγηση ενισχύσεως μη πληρούσας τις προϋποθέσεις που θέτει ο εν λόγω κώδικας, ενήργησε κατά κατάχρηση εξουσίας.

15 Επιπλέον, στο πλαίσιο του σχετικού με την παράβαση του άρθρου 95 της Συνθήκης λόγου ακυρώσεως, οι αναιρεσείουσες ισχυρίστηκαν ότι η επίδικη απόφαση δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις εφαρμογής του πρώτου εδαφίου της εν λόγω διατάξεως, στο μέτρο που οι ενισχύσεις τις οποίες εγκρίνει, αφενός, δεν επιδιώκουν σκοπό που να περιλαμβάνεται στους στόχους των άρθρων 2 έως 4 της Συνθήκης και, αφετέρου, δεν ήταν αναγκαίες για την υλοποίηση των στόχων αυτών.

Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

16 Το Πρωτοδικείο απέρριψε την προσφυγή ακυρώσεως στο σύνολό της.

17 Όσον αφορά τον λόγο ακυρώσεως που αντλείται από την παραβίαση του πέμπτου κώδικα ενισχύσεων, η οποία, κατά τις αναιρεσείουσες, συνιστά κατάχρηση εξουσίας εκ μέρους της Επιτροπής, το Πρωτοδικείο, αφού επεσήμανε, στη σκέψη 34 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι στην οικονομία της Συνθήκης το άρθρο 4, στοιχείο γ', δεν απαγορεύει στην Επιτροπή να εγκρίνει κατά παρέκκλιση ενισχύσεις των κρατών μελών συμβατές προς τους στόχους της Κοινότητας, τόνισε, στη σκέψη 36, ότι, ελλείψει ειδικής διατάξεως, η Επιτροπή είναι, βάσει του άρθρου 95 της εν λόγω Συνθήκης, αρμόδια να λαμβάνει κάθε γενική ή ατομική απόφαση που είναι αναγκαία για την πραγματοποίηση των στόχων της Συνθήκης και ότι βάσει της εν λόγω διατάξεως εναπόκειται στην Επιτροπή να εκτιμά ποιο από τα δύο είδη αποφάσεων, δηλαδή γενικές ή ατομικές, είναι το πλέον ενδεικνυόμενο για την επίτευξη του ή των επιδιωκόμενων στόχων.

18 Ακολούθως, το Πρωτοδικείο, αφού διαπίστωσε, στη σκέψη 37 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή χρησιμοποίησε το άρθρο 95 της Συνθήκης τόσο για να εκδώσει γενικές αποφάσεις — τους «κώδικες ενισχύσεων» — όσο και για να λάβει ατομικές αποφάσεις εγκρίνουσες κατ' εξαίρεση ορισμένες ειδικές ενισχύσεις, υπογράμμισε, στη σκέψη 38, ότι, εν προκειμένω, το πρόβλημα ήταν να καθοριστούν το αντικείμενο και το πεδίο εφαρμογής του πέμπτου κώδικα ενισχύσεων και της επίδικης αποφάσεως, αντιστοίχως.

19 Συγκρίνοντας τον πέμπτο κώδικα ενισχύσεων, αφενός, και την επίδικη απόφαση, αφετέρου, το Πρωτοδικείο τόνισε, στη σκέψη 41 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι έχουν διαφορετικό πεδίο εφαρμογής, καθόσον ο μεν κώδικας αναφέρεται γενικώς σε ορισμένες κατηγορίες ενισχύσεων τις οποίες θεωρεί συμβατές προς τη Συνθήκη, η δε επίδικη απόφαση επιτρέπει, για εξαιρετικούς λόγους και una tantum,

ενισχύσεις οι οποίες, κατ' αρχήν, δεν θα μπορούσαν να θεωρηθούν συμβατές προς τη Συνθήκη.

20 Στις σκέψεις 42 και 43 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο έκρινε τα εξής:

«42 Σε αυτή την προοπτική, η άποψη των προσφευγουσών ότι ο κώδικας έχει υποχρεωτικό, εξαντλητικό και οριστικό χαρακτήρα δεν μπορεί να γίνει δεκτή. Συγκεκριμένα, ο κώδικας αποτελεί δεσμευτικό νομικό πλαίσιο μόνο για τις ενισχύσεις που υπάγονται στις κατηγορίες ενισχύσεων συμβατών προς τη Συνθήκη τις οποίες απαριθμεί. Στον τομέα αυτόν, ο κώδικας θεσπίζει ένα συνολικό σύστημα προοριζόμενο να διασφαλίσει την ομοιόμορφη μεταχείριση, στο πλαίσιο μιας ενιαίας διαδικασίας, όλων των ενισχύσεων που υπάγονται στις κατηγορίες τις οποίες ορίζει. Η Επιτροπή δεσμεύεται από το σύστημα αυτό μόνον όταν εκτιμά το συμβατό προς τη Συνθήκη ενισχύσεων τις οποίες αφορά ο κώδικας. Δεν μπορεί συνεπώς να επιτρέψει τέτοιες ενισχύσεις με ατομική απόφαση αντιβαίνουσα στους γενικούς κανόνες που θεσπίζει ο κώδικας αυτός (...).

43 Αντιστρόφως, οι ενισχύσεις που δεν υπάγονται στις κατηγορίες τις οποίες οι διατάξεις του κώδικα εξαιρούν από την απαγόρευση μπορούν να τύχουν ατομικής παρεκκλίσεως από την απαγόρευση αυτή, αν η Επιτροπή θεωρεί, στο πλαίσιο της ασκήσεως της διακριτικής εξουσίας της βάσει του άρθρου 95 της Συνθήκης, ότι τέτοιες ενισχύσεις είναι αναγκαίες για την επίτευξη των στόχων της Συνθήκης. Συγκεκριμένα, σκοπός του κώδικα ενισχύσεων είναι μόνον να επιτρέπει γενικώς, και υπό ορισμένες προϋποθέσεις, παρεκκλίσεις από την απαγόρευση των ενισχύσεων υπέρ ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων τις οποίες απαριθμεί εξαντλητικά. Η Επιτροπή δεν έχει αρμοδιότητα βάσει του άρθρου 95, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης, το οποίο αφορά αποκλειστικά τις περιπτώσεις που δεν προβλέπονται στη Συνθήκη (...) να απαγορεύει ορισμένες κατηγορίες ενισχύσεων, δεδομένου ότι μια τέτοια απαγόρευση προβλέπεται ήδη στην ίδια τη Συνθήκη, στο άρθρο της 4, στοιχείο γ'. Οι ενισχύσεις που δεν υπάγονται στις κατηγορίες τις οποίες ο κώδικας εξαιρεί από την απαγόρευση αυτή εξακολουθούν συνεπώς να εμπίπτουν αποκλειστικά στο άρθρο 4, στοιχείο γ'. Επομένως, όταν τέτοιες ενισχύσεις εμφανίζονται παρ' όλ' αυτά αναγκαίες για την επίτευξη των στόχων της Συνθήκης, η Επιτροπή είναι αρμόδια να προσφεύγει στο άρθρο 95 της Συνθήκης, προκειμένου να αντιμετωπίζει αυτή την απρόβλεπτη κατάσταση, ενδεχομένως με την έκδοση ατομικής αποφάσεως (...)».

21 Το Πρωτοδικείο συνέχισε τη συλλογιστική του ως εξής:

«45 Υπό τις συνθήκες αυτές, η επίδικη απόφαση δεν μπορεί να θεωρηθεί αδικαιολόγητη παρέκκλιση από τον πέμπτο κώδικα ενισχύσεων, αλλά συνιστά πράξη απορρέουσα, όπως και αυτός, από τις διατάξεις του άρθρου 95, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης.

46 Επομένως, η άποψη των προσφευγουσών ότι η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε για να ευνοήσει την επιχείρηση που έλαβε τις επίμαχες ενισχύσεις, τροποποιώντας κατά συγκεκαλυμμένο τρόπο τον κώδικα ενισχύσεων, είναι παντελώς αβάσιμη. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή δεν μπορούσε σε καμία περίπτωση να παραιτηθεί, με την θέσπιση του κώδικα ενισχύσεων, από την εξουσία που της παρέχει το άρθρο 95 της Συνθήκης να εκδίδει ατομικές πράξεις για να αντιμετωπίζει απρόβλεπτες καταστάσεις. Η Επιτροπή, δεδομένου ότι εν προκειμένω το πεδίο εφαρμογής του κώδικα δεν κάλυπτε την οικονομική κατάσταση που την οδήγησε να λάβει την επίδικη απόφαση, είχε εξουσία να στηριχθεί στο άρθρο 95 της Συνθήκης για να εγκρίνει τις επίμαχες ενισχύσεις, υπό τον όρο της τηρήσεως των προϋποθέσεων εφαρμογής της διατάξεως αυτής».

22 Το Πρωτοδικείο απέρριψε ως εκ τούτου, στη σκέψη 47 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τον λόγο περί της φερόμενης καταχρήσεως εξουσίας.

23 Όσον αφορά τον λόγο ακυρώσεως που αντλείται από τη φερόμενη παράβαση του άρθρου 95 της Συνθήκης, το Πρωτοδικείο τόνισε κατ' αρχάς, στη σκέψη 72 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή, βάσει του πρώτου και δεύτερου εδαφίου της διατάξεως αυτής, έχει εξουσία να εγκρίνει κρατικές ενισχύσεις, στο εσωτερικό της Κοινότητας, κάθε φορά που η οικονομική κατάσταση στον χαλυβουργικό τομέα καθιστά τη λήψη μέτρων του είδους αυτού αναγκαία, προκειμένου να επιτευχθεί ένας από τους στόχους της Κοινότητας.

24 Το Πρωτοδικείο, αφού υπενθύμισε, στη σκέψη 74 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι στις αρχές της δεκαετίας του '90 η ευρωπαϊκή χαλυβουργία αντιμετώπισε μια αιφνίδια και σοβαρή κρίση, λόγω της συνδυασμένης δράσεως πολλών παραγόντων, εξέτασε, αφενός, αν στο πλαίσιο της κρίσεως αυτής ο σκοπός της επίδικης αποφάσεως περιλαμβάνεται στους στόχους της Συνθήκης και, αφετέρου, αν η έγκριση των επίμαχων ενισχύσεων ήταν αναγκαία για την υλοποίηση των στόχων αυτών.

25 Στις σκέψεις 79 έως 83 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο έκρινε τα εξής:

«79 Από την άποψη αυτή, πρέπει να υπενθυμιστεί κατ' αρχάς ότι, δεδομένου ότι η Συνθήκη καθορίζει διαφορετικούς στόχους, ο ρόλος της Επιτροπής συνίσταται στο να διασφαλίζει τον μόνιμο συμβιβασμό αυτών των διαφορετικών στόχων, χρησιμοποιώντας τη διακριτική εξουσία της προκειμένου να επιτύχει την ικανοποίηση του κοινού συμφέροντος, σύμφωνα με πάγια νομολογία (...).

80 Εν προκειμένω, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι η επίδικη απόφαση συμβιβάζει διάφορους στόχους της Συνθήκης, προκειμένου να διαφυλαχθούν μείζονα συμφέροντα.

81 Συγκεκριμένα, ο εξορθολογισμός της ευρωπαϊκής χαλυβουργικής βιομηχανίας μέσω της εξυγιάνσεως ορισμένων ομίλων, μεταξύ των οποίων και του ομίλου Ilva, το κλείσιμο των πεπαλαιωμένων ή όχι αρκετά ανταγωνιστικών εγκαταστάσεων, η μείωση των πλεονασμάτων παραγωγικής ικανότητας, η ιδιωτικοποίηση του ομίλου Ilva προκειμένου να διασφαλιστεί η βιωσιμότητά του και η κατάργηση θέσεων εργασίας σε "εύλογο" βαθμό — σύμφωνα με τη διατύπωση της Επιτροπής —, στα οποία αποβλέπει η απόφαση αυτή, συντελούν στην πραγματοποίηση των στόχων της Συνθήκης, δεδομένης της ευαισθησίας του χαλυβουργικού τομέα και του γεγονότος ότι η διατήρηση, μάλιστα δε η επιδείνωση, της κρίσεως θα ενείχε τον κίνδυνο να προκαλέσει, στην οικονομία των οικείων κρατών μελών, εξαιρετικά σοβαρές και παρατεινόμενες διαταραχές. Δεν αμφισβητείται ότι ο τομέας αυτός έχει, εντός πολλών κρατών μελών, και συγκεκριμένα στην Ιταλία, ουσιώδη σημασία, λόγω του ότι οι χαλυβουργικές εγκαταστάσεις κείνται σε περιφέρειες χαρακτηριζόμενες από κατάσταση υποαπασχόλησης και λόγω του ότι τα διακυβευόμενα οικονομικά συμφέροντα είναι πολύ σημαντικά. Στο πλαίσιο αυτό, ενδεχόμενες αποφάσεις για το κλείσιμο και για την κατάργηση θέσεων εργασίας, καθώς και η ανάληψη του ελέγχου των οικείων επιχειρήσεων από

ιδιωτικές εταιρίες ενεργούσες αποκλειστικά σύμφωνα με τη λογική της αγοράς, θα μπορούσαν να δημιουργήσουν, ελλείψει υποστηρικτικών μέτρων εκ μέρους των δημοσίων αρχών, πολύ σοβαρές δυσχέρειες δημοσίας τάξεως, επιδεινώνοντας ιδίως το πρόβλημα της ανεργίας και ενέχοντας τον κίνδυνο δημιουργίας μιας καταστάσεως μείζονος οικονομικής και κοινωνικής κρίσεως.

82 Υπό τις περιστάσεις αυτές, η επίδικη απόφαση, αποβλέποντας στην αντιμετώπιση τέτοιων δυσχερειών με την εξυγίανση του ομίλου Ilva, επιχειρεί αναμφισβήτητα να διασφαλίσει τη "συνεχή απασχόληση" και να αποφύγει την "πρόκληση θεμελιωδών και παρατεινομένων διαταραχών της οικονομίας των κρατών μελών", όπως απαιτεί το άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης. Επιπλέον, η εν λόγω απόφαση επιδιώκει τους στόχους του άρθρου 3, που αφορούν, μεταξύ άλλων, τη "διατήρηση των συνθηκών, οι οποίες ωθούν τις επιχειρήσεις να αναπτύσσει και βελτιώνει το παραγωγικό τους δυναμικό" [στοιχείο δ'] και την προαγωγή "[της κανονικής επεκτάσεως και του εκσυγχρονισμού] της παραγωγής καθώς και [της βελτιώσεως] της ποιότητας υπό συνθήκες που αποκλείουν έναντι των ανταγωνιστικών βιομηχανιών κάθε προστασία" [στοιχείο ζ']. Συγκεκριμένα, η επίδικη απόφαση επιχειρεί να εξορθολογίσει την ευρωπαϊκή χαλυβουργική βιομηχανία, ιδίως μέσω του οριστικού κλεισίματος πεπαλαιωμένων ή όχι αρκετά ανταγωνιστικών εγκαταστάσεων, όπως στο Bagnoli, και της αμετάκλητης μειώσεως των ικανοτήτων παραγωγής ορισμένων προϊόντων (για παράδειγμα στον Τάραντα στην Ιταλία), προκειμένου να αντιμετωπιστεί η κατάσταση των πλεονασμάτων παραγωγικής ικανότητας (βλ. το άρθρο 2 της επίδικης αποφάσεως). Η απόφαση αυτή εντάσσεται, μαζί με τις άλλες πέντε προπαρατεθείσες ατομικές αποφάσεις που εγκρίνουν κρατικές ενισχύσεις και εκδόθηκαν την ίδια ημερομηνία, στο πλαίσιο ενός συνολικού προγράμματος αναδιαρθρώσεως σε σταθερή βάση του χαλυβουργικού τομέα και μειώσεως των παραγωγικών ικανοτήτων εντός της Κοινότητας (βλ. ανωτέρω τις σκέψεις 4 έως 6). Υπό το πρίσμα αυτό, πρέπει να τονιστεί ότι ο σκοπός της επίμαχης ενισχύσεως δεν συνίσταται στη διασφάλιση απλώς της επιβιώσεως της δικαιούχου επιχειρήσεως — πράγμα το οποίο θα ήταν αντίθετο προς το κοινό συμφέρον — αλλά στην αποκατάσταση της βιωσιμότητάς της, περιορίζοντας στο ελάχιστο τις επιπτώσεις της ενισχύσεως επί του ανταγωνισμού και μεριμνώντας για την τήρηση των κανόνων του θεμιτού ανταγωνισμού, ιδίως όσον αφορά τις προϋποθέσεις ιδιωτικοποιήσεως του ομίλου Ilva.

83 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η επίδικη απόφαση αποβλέπει στη διασφάλιση του κοινού συμφέροντος, σύμφωνα με τους στόχους της Συνθήκης. Η άποψη των προσφευγουσών ότι η απόφαση αυτή δεν αποσκοπεί στην υλοποίηση των στόχων αυτών πρέπει επομένως να απορριφθεί.»

26 Το Πρωτοδικείο, εξετάζοντας αν οι ενισχύσεις που χορηγήθηκαν στον όμιλο χαλυβουργίας Ilva ήταν αναγκαίες για την υλοποίηση των στόχων της Συνθήκης, αφού υπενθύμισε, στη σκέψη 87 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, την πάγια νομολογία σύμφωνα με την οποία, στο πλαίσιο λόγων ακυρώσεως με τους οποίους τίθεται υπό κρίση μια πολύπλοκη οικονομική και τεχνική εκτίμηση, ο έλεγχος του Πρωτοδικείου πρέπει να περιορίζεται στην εξέταση της ακρίβειας των πραγματικών περιστατικών και του ενδεχομένου της υπάρξεως πρόδηλης πλάνης εκτιμήσεως, διαπίστωσε, στη σκέψη 89, ότι οι αναιρεσείουσες δεν προσκόμισαν κανένα συγκεκριμένο στοιχείο από το οποίο να τεκμαίρεται ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη κατά την εκτίμησή της περί του αναγκαίου των επίμαχων ενισχύσεων και, ειδικότερα, περί της ικανότητάς τους να διευκολύνουν την εξυγίανση της δικαιούχου επιχειρήσεως.

27 Το Πρωτοδικείο τόνισε, στη σκέψη 90 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι το να υποστηρίζεται, με επίκληση απλώς και μόνο της αναποτελεσματικότητας των προηγούμενων ενισχύσεων, ότι με τις επίμαχες ενισχύσεις δεν θα καταστεί μάλλον δυνατή η επίτευξη των αναμενομένων αποτελεσμάτων δεν συνιστά παρά αμιγώς θεωρητική και υποθετική προεξόφληση των γεγονότων. Κατά την άποψη του Πρωτοδικείου, η προσπάθεια να προβληθούν στο μέλλον τα αποτελέσματα του παρελθόντος, χωρίς να εξετάζονται κατά τρόπο εμπεριστατωμένο οι συγκεκριμένες προϋποθέσεις που επιβάλλει η επίδικη απόφαση για να πραγματοποιηθεί μια αναδιάρθρωση της δικαιούχου επιχειρήσεως ικανή να διασφαλίσει τη βιωσιμότητά της, δεν μπορεί να αποτελεί μέσο αποδείξεως της εκ μέρους της Επιτροπής παραβιάσεως της Συνθήκης.

28 Στις σκέψεις 91 έως 94 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο συνέχισε ως εξής:

«91 Επιπλέον, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι, αντίθετα προς τους ισχυρισμούς των προσφευγουσών, από το ιστορικό και το αιτιολογικό της επίδικης αποφάσεως προκύπτει ότι έγινε εμπεριστατωμένη ανάλυση της σημερινής καταστάσεως κρίσεως της ευρωπαϊκής χαλυβουργίας, καθώς και των πλέον ενδεδειγμένων μέσων για την αντιμετώπισή της (...).

92 Επιπλέον, από τις ανακοινώσεις της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας που οδήγησε στην έκδοση της επίδικης αποφάσεως,

προκύπτει ότι το καθού όργανο ανέλυσε κατά τρόπο εμπεριστατωμένο τις προϋποθέσεις βιωσιμότητας της επιχειρήσεως που έλαβε τις επίμαχες ενισχύσεις (...).

93 Είναι ομοίως παντελώς αβάσιμα και τα επιχειρήματα των προσφευγουσών που αφορούν την επίπτωση της επίδικης αποφάσεως επί του ανταγωνισμού. Συγκεκριμένα, οι αναιρεσείουσες παραλείπουν να λάβουν υπόψη τις προφυλάξεις που έλαβε η Επιτροπή, με την προσβαλλόμενη απόφαση, προκειμένου να διασφαλίσει τη βιωσιμότητα της Ilva, καλύπτοντας ιδίως το χρέος της επιχειρήσεως αυτής (βλ. το σημείο II του αιτιολογικού της επίδικης αποφάσεως), περιορίζοντας ταυτοχρόνως τα χρηματοοικονομικά μέτρα αναδιαρθρώσεως στα απολύτως αναγκαία ποσά, ούτως ώστε να μην αλλοιωθούν οι συνθήκες εμπορίου της κοινοτικής βιομηχανίας σιδήρου και χάλυβα σε βαθμό αντίθετο προς το κοινό συμφέρον, ειδικότερα ενόψει των σημερινών δυσχερειών της χαλυβουργικής αγοράς (σημείο VI του αιτιολογικού της επίδικης αποφάσεως). Υπό το πρίσμα αυτό, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι η Επιτροπή, προκειμένου να μην παράσχει στη δικαιούχο επιχείρηση αθέμιτο πλεονέκτημα σε σχέση με τις άλλες επιχειρήσεις του τομέα, μεριμνά ιδίως, με την επίδικη απόφαση, να μην τυγχάνει η επιχείρηση αυτή ευθύς εξαρχής καθαρών χρηματοοικονομικών επιβαρύνσεων κατώτερων του 3,5 % του ετησίου κύκλου εργασιών (...), πράγμα το οποίο, σύμφωνα με τα υποστηριζόμενα από το εν λόγω όργανο που δεν αντικρούστηκε από τις αναιρεσείουσες επί του σημείου αυτού, αντιπροσωπεύει τον σημερινό μέσον όρο για τις κοινοτικές χαλυβουργικές επιχειρήσεις. Γενικότερα, η επίδικη απόφαση επιβάλλει, στο άρθρο 2, ορισμένες προϋποθέσεις που σκοπό έχουν να διασφαλίσουν ότι η ενίσχυση για τη λειτουργία περιορίζεται στο αυστηρώς αναγκαίο.

94 Υπό τις συνθήκες αυτές, οι αναιρεσείουσες δεν προσκομίζουν κανένα στοιχείο που να επιτρέπει την υπόθεση ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως, θεωρώντας ότι οι επίμαχες ενισχύσεις, συνοδευόμενες από τις προϋποθέσεις που επέβαλε η επίδικη απόφαση, ήταν αναγκαίες για την υλοποίηση ορισμένων στόχων της Συνθήκης.»

29 Το Πρωτοδικείο κατέληξε, στη σκέψη 95 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η επίδικη απόφαση δεν είναι παράνομη λόγω της φερομένης παραβάσεως των προϋποθέσεων εφαρμογής του άρθρου 95, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης.

Η αίτηση αναιρέσεως

30 Προς στήριξη της αιτήσεώς τους αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες επικαλούνται τέσσερεις λόγους που αντλούνται αντίστοιχα από την παραβίαση του πέμπτου κώδικα ενισχύσεων, την παραβίαση της αρχής της αναγκαιότητας (αποκαλούμενης «αρχή της εφάπαξ ενισχύσεως»), την αθέμιτη προώθηση μιας τοπικής εθνικής πολιτικής και την παράβαση του άρθρου 4, στοιχείο γ', της Συνθήκης.

Επί του πρώτου και του τετάρτου λόγου αναιρέσεως

31 Με τον πρώτο και τον τέταρτο λόγο ακυρώσεως, που πρέπει να συνεξεταστούν, οι αναιρεσείουσες ισχυρίζονται ότι το Πρωτοδικείο, εκτιμώντας

— ότι ο πέμπτος κώδικας ενισχύσεων αποτελεί δεσμευτικό νομικό πλαίσιο μόνο για τις συμβατές προς τη Συνθήκη ενισχύσεις τις οποίες απαριθμεί, ενώ ο εν λόγω κώδικας αποσκοπεί στην απαγόρευση όλων των ενισχύσεων οι οποίες δεν απαριθμούνται ρητώς στη Συνθήκη και,

— επομένως, ότι δεν υπάρχει ιεραρχική σχέση μεταξύ, αφενός, του πέμπτου κώδικα ενισχύσεων, ως γενικής αποφάσεως, και, αφετέρου, της επίδικης αποφάσεως, ως ατομικής αποφάσεως,

υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο όσον αφορά την ερμηνεία του πεδίου εφαρμογής του πέμπτου κώδικα ενισχύσεων και του άρθρου 4, στοιχείο γ', της Συνθήκης.

32 Οι αναιρεσείουσες θεωρούν ότι ο πέμπτος κώδικας ενισχύσεων συνιστά γενικό και αφηρημένο σύστημα εγκρίσεως ενισχύσεων εφαρμοζόμενο σε όλα τα σχέδια ενισχύσεων υπέρ της χαλυβουργικής βιομηχανίας. Αντιθέτως, η επίδικη απόφαση συνιστά συγκεκριμένη ατομική πράξη, το περιεχόμενο της οποίας δεν είναι σύμφωνο με τον εν λόγω κώδικα. Τα δύο αυτά κείμενα αποτελούν βέβαια αποφάσεις υπό την έννοια του άρθρου 14, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης, καταλαμβάνουν όμως διαφορετική θέση στην ιεραρχία των κανόνων δικαίου της Συνθήκης. Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, ατομική πράξη αντίθετη προς γενική πράξη ανώτερης τυπικής ισχύος είναι οπωσδήποτε παράνομη. Επιπλέον, οι αναιρεσείουσες υποστηρίζουν ότι η επίδικη απόφαση, καθόσον δεν εντάσσεται στο πλαίσιο των ενισχύσεων που μπορούν να εγκριθούν κατ' εφαρμογή του πέμπτου κώδικα ενισχύσεων, συνιστά επίσης παράβαση του άρθρου 4, στοιχείο γ', της εν λόγω Συνθήκης.

33 Οι αναιρεσείουσες στηρίζονται μεταξύ άλλων στο σημείο Ι, τέταρτο εδάφιο, του πέμπτου κώδικα ενισχύσεων, το οποίο αναφέρεται στην απαγόρευση χορηγήσεως «οποιασδήποτε άλλης ενίσχυσης για τη λειτουργία ή για την πραγματοποίηση επενδύσεων υπέρ των επιχειρήσεων άνθρακα και χάλυβα της Κοινότητας (...)». Κατά την άποψή τους, η φράση «οποιασδήποτε άλλης» καλύπτει την απαγόρευση ενισχύσεων που δεν απαριθμούνται στον εν λόγω κώδικα.

34 Οι αναιρεσείουσες αναφέρονται επίσης στο σημείο Ι, τρίτο εδάφιο, σύμφωνα με το οποίο «οι εν λόγω κανόνες αφορούν τις ενισχύσεις, ειδικές ή μη, που χορηγούν τα κράτη μέλη υπό οποιαδήποτε μορφή». Συγκεκριμένα, η ερμηνεία που δίδουν στη φράση «οι εν λόγω κανόνες» καλύπτει τόσο το άρθρο 4, στοιχείο γ', της Συνθήκης όσο και τον πέμπτο κώδικα ενισχύσεων.

35 Οι αναιρεσείουσες αντλούν ανάλογα επιχειρήματα από το γράμμα του σημείου Ι, τρίτο εδάφιο, της αποφάσεως 2320/81/ΕΚΑΧ της Επιτροπής, της 7ης Αυγούστου 1981, περί θεσπίσεως κοινοτικών κανόνων για τις ενισχύσεις στη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβος (ΕΕ L 228, σ. 14), η οποία καλείται «δεύτερος κώδικας ενισχύσεων», του σημείου Ι, τρίτο, πέμπτο και έκτο εδάφιο, της αποφάσεως 3484/85/ΕΚΑΧ της Επιτροπής, της 27ης Νοεμβρίου 1985, που θεσπίζει κοινοτικούς κανόνες για τις ενισχύσεις στη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα (ΕΕ L 340, σ. 1), η οποία καλείται «τρίτος κώδικας ενισχύσεων», καθώς και του σημείου ΙΙΙ της αποφάσεως 96/678/ΕΚΑΧ της Επιτροπής, της 30ής Ιουλίου 1996, σχετικά με ορισμένα σχέδια ενισχύσεων της Ιταλίας στο πλαίσιο του προγράμματος αναδιάρθρωσης του ιταλικού ιδιωτικού χαλυβουργικού τομέα (ΕΕ L 316, σ. 24).

36 Επιπλέον, ο εξαντλητικός χαρακτήρας του πέμπτου κώδικα ενισχύσεων αποδεικνύεται επίσης από το γεγονός ότι, σε αντίθεση με ορισμένους προγενέστερους κώδικες ενισχύσεων, δεν περιέχει νομική βάση για την έκδοση παρεκκλινουσών ατομικών αποφάσεων, όπως το άρθρο 12 της αποφάσεως 2320/81.

37 Ενόψει των προαναφερθέντων, οι αναιρεσείουσες καταλήγουν ότι, σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 1, του πέμπτου κώδικα ενισχύσεων, αυτός εφαρμόζεται σε «ενισχύσεις προς τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα, είτε ειδικές είτε μη ειδικές, χρηματοδοτούμενες από τα κράτη μέλη ή από τοπικούς ή περιφερειακούς οργανισμούς δημοσίου δικαίου, ή μέσω κρατικών πόρων οποιασδήποτε μορφής (...)».

38 Όσον αφορά την επιχειρηματολογία αυτή, πρέπει να διευκρινισθεί ότι, μολονότι το σημείο Ι, τέταρτο εδάφιο, του προοιμίου του πέμπτου κώδικα ενισχύσεων αναφέρει ότι οι κανόνες που περιλαμβάνονται στους προγενέστερους κώδικες ενισχύσεων «απαγορεύουν τη χορήγηση οποιασδήποτε άλλης ενισχύσεως για τη λειτουργία ή τις επενδύσεις (...)», το χωρίο αυτό του προοιμίου δεν αντιστοιχεί σε καμία διάταξη του κώδικα αυτού. Επομένως, το εν λόγω χωρίο και μόνον του προοιμίου δεν μπορεί να τροποποιήσει το περιεχόμενο του πέμπτου κώδικα ενισχύσεων.

39 Πράγματι, πρέπει να τονισθεί ότι το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κώδικα αυτού δεν περιλαμβάνει καμία γενική απαγόρευση των ενισχύσεων, αλλά διευκρινίζει απλώς, με γενικούς όρους, το περιεχόμενο της παρεκκλίσεως του άρθρου 4, στοιχείο γ', της Συνθήκης. Η διάταξη αυτή του πέμπτου κώδικα ενισχύσεων δεν έχει, κατά συνέπεια, ως αντικείμενο να αποκλείσει τη θέσπιση άλλων μέτρων που παρεκκλίνουν από την απαγόρευση που διατυπώνεται στο άρθρο 4, στοιχείο γ', της Συνθήκης.

40 Η ερμηνεία αυτή προκύπτει ρητώς από τη δήλωση της 17ης Δεκεμβρίου 1993, κατά την οποία η αυστηρή εφαρμογή του πέμπτου κώδικα ενισχύσεων πραγματοποιείται «υπό την επιφύλαξη του δικαιώματος κάθε κράτους μέλους να ζητήσει την έκδοση αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 95 της Συνθήκης ΕΚΑΧ».

41 Επιπλέον, ενισχύεται, αφενός, από το σημείο Ι, πρώτο εδάφιο, του εν λόγω προοιμίου, το οποίο αναφέρει ρητώς ότι «κάθε ενίσχυση των κρατών μελών, υπό οποιαδήποτε μορφή, απαγορεύεται» δυνάμει του άρθρου 4, στοιχείο γ', της Συνθήκης και όχι δυνάμει του ίδιου του πέμπτου κώδικα ενισχύσεων και, αφετέρου, από το ίδιο σημείο Ι, δεύτερο εδάφιο, το οποίο δεν αναφέρει ότι οι προγενέστεροι κώδικες ενισχύσεων απαγόρευαν γενικώς τις ενισχύσεις, αλλά διευκρινίζει, αντιθέτως, ότι θέσπισαν κανόνες «οι οποίοι επιτρέπουν τη χορήγηση ενισχύσεων (...) σε περιοριστικώς απαριθμούμενες περιπτώσεις».

42 Κατά συνέπεια, το άρθρο 1, παράγραφος 1, του πέμπτου κώδικα ενισχύσεων, το οποίο δεν περιλαμβάνει γενική απαγόρευση των κρατικών ενισχύσεων, έχει την έννοια ότι η Επιτροπή δεν είναι αρμόδια, δυνάμει του εν λόγω κώδικα, να εγκρίνει, με τις απλουστευμένες διαδικασίες που θεσπίζει ο κώδικας αυτός, τις ενισχύσεις που δεν εμπίπτουν στα άρθρα 2 έως 5 του κώδικα αυτού και ότι, αντιθέτως, είναι αρμόδια να λαμβάνει, κατ' εφαρμογή του άρθρου 95 της Συνθήκης, πρόσθετα μέτρα, γενικά ή ατομικά, για την έγκριση, κατόπιν ομόφωνης σύμφωνης γνώμης του Συμβουλίου, ενισχύσεων τις οποίες δεν προβλέπει ο πέμπτος κώδικας ενισχύσεων.

43 Επομένως, ορθώς το Πρωτοδικείο έκρινε, αφενός στη σκέψη 42 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι ο πέμπτος κώδικας ενισχύσεων αποτελεί δεσμευτικό νομικό πλαίσιο μόνο για τις ενισχύσεις που υπάγονται στις κατηγορίες των συμβατών προς τη Συνθήκη ενισχύσεων τις οποίες απαριθμεί και, αφετέρου στη σκέψη 43, ότι η Επιτροπή είναι αρμόδια να προσφεύγει στο άρθρο 95 της Συνθήκης για την έκδοση ατομικών αποφάσεων.

44 Υπό τις συνθήκες αυτές, ο πρώτος και ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως πρέπει επομένως να απορριφθούν ως αβάσιμοι.

Επί του δευτέρου λόγου αναιρέσεως

45 Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες ισχυρίζονται ότι το Πρωτοδικείο έπρεπε να συναγάγει, από τις αρχές του κοινοτικού δικαίου περί κρατικών ενισχύσεων, ότι οι ενισχύσεις για πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως πρέπει να καταβάλλονται εφάπαξ. Συγκεκριμένα, όταν η χορήγηση ενισχύσεως συνδέεται υποχρεωτικά με υπόσχεση αναδιαρθρώσεως, κάθε νέα επιδότηση πρέπει να αποκλείεται, διότι δεν πληροί το κριτήριο της αναγκαιότητας που προβλέπει το άρθρο 95, πρώτο εδάφιο, της Συνθήκης.

46 Στην υπό κρίση υπόθεση, ο όμιλος χαλυβουργίας Ilva είχε ήδη λάβει, πριν από την καταβολή των εγκεκριμένων με την επίδικη απόφαση ενισχύσεων, επιδοτήσεις που ανέρχονταν σε 15,8 δισεκατομμύρια ECU. Προηγουμένως, είχαν λάβει χώρα τρεις πλήρεις αναδιοργανώσεις του εν λόγω ομίλου με την ενίσχυση της Ιταλικής Δημοκρατίας.

47 Επομένως, το Πρωτοδικείο δεν έλαβε υπόψη του το γεγονός ότι η τέταρτη πλήρης εξυγίανση του εν λόγω ομίλου δεν μπορούσε να είναι απαραίτητη για την υλοποίηση των στόχων της Συνθήκης στο πλαίσιο της αναπτύξεως της ευρωπαϊκής βιομηχανίας σιδήρου και χάλυβα.

48 Οι αναιρεσείουσες υποστηρίζουν επίσης ότι η ίδια η Επιτροπή υιοθέτησε τη θέση ότι η έννοια «ενισχύσεις αναδιαρθρώσεως» υποδηλώνει ότι η προς εξυγίανση επιχείρηση λαμβάνει εφάπαξ κρατική ενίσχυση. Συναφώς, επικαλούνται μεταξύ άλλων την ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Κοινοτικές κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις για τη διάσωση και την αναδιάρθρωση προβληματικών επιχειρήσεων» (ΕΕ 1994, C 368, σ. 12), στο κεφάλαιο 3, σημείο 3.2.2, i, δεύτερο εδάφιο, της οποίας επισημαίνεται ότι, «όπως και οι ενισχύσεις διάσωσης, οι ενισχύσεις αναδιάρθρωσης θα πρέπει, υπό κανονικές συνθήκες, να χορηγούνται μόνο μία φορά».

49 Η Επιτροπή θεωρεί ότι ο λόγος αυτός, ο οποίος δεν στηρίζεται στον ισχυρισμό ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτος. Συγκεκριμένα, ο λόγος αυτός αφορά τον ισχυρισμό ότι δεν ελήφθη υπόψη ή ότι εκτιμήθηκε εσφαλμένα το γεγονός ότι ο όμιλος χαλυβουργίας Ilva είχε λάβει ενισχύσεις ήδη πριν από την έκδοση της επίδικης αποφάσεως.

50 Συναφώς, αρκεί να διαπιστωθεί ότι, εφόσον οι αναιρεσείουσες αμφισβητούν την αναγκαιότητα της εν λόγω ενισχύσεως, αυτός ο λόγος αναιρέσεως στηρίζεται μεταξύ άλλων στο επιχείρημα ότι το Πρωτοδικείο παραβίασε αρχή του δικαίου απορρέουσα, κατά τους ισχυρισμούς τους, από το άρθρο 95 της Συνθήκης, σύμφωνα με την οποία μια ενίσχυση αναδιαρθρώσεως δεν μπορεί να θεωρηθεί αναγκαία υπό την έννοια της τελευταίας αυτής διατάξεως παρά μόνον αν χορηγηθεί εφάπαξ. Συνεπώς, ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως αφορά την παράβαση κανόνα δικαίου και, επομένως, πρέπει να κριθεί παραδεκτός.

51 Επί της ουσίας, πρέπει να υπομνησθεί, αφενός, ότι κατά το άρθρο 95, πρώτο εδάφιο, της Συνθήκης, σε όλες τις περιπτώσεις που δεν προβλέπονται σ' αυτή, στις οποίες απόφαση ή σύσταση της Επιτροπής παρίσταται αναγκαία για την πραγμάτωση, στο πλαίσιο της λειτουργίας της κοινής αγοράς άνθρακα και χάλυβα και σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 5 της Συνθήκης ΕΚΑΧ, ενός από τους σκοπούς της Κοινότητας, όπως ορίζονται στα άρθρα 2, 3 και 4, η απόφαση ή η σύσταση αυτή δύναται να εκδοθεί μετά ομόφωνη σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου και κατόπιν διαβουλεύσεως με τη συμβουλευτική επιτροπή ΕΚΑΧ.

52 Αφετέρου, πρέπει να επισημανθεί ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, ο σκοπός του άρθρου 95, πρώτο εδάφιο, συνίσταται αποκλειστικά στη θέσπιση ενός συστήματος ειδικής παρεκκλίσεως από τη Συνθήκη ΕΚΑΧ προκειμένου να επι-

τραπεί στην Επιτροπή να αντιμετωπίζει απρόβλεπτες καταστάσεις (απόφαση της 12ης Ιουλίου 1962, 9/61, Κάτω Χώρες κατά Ανωτάτης Αρχής, Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 775).

53 Αληθεύει ότι, βάσει του άρθρου 95, πρώτο εδάφιο, της Συνθήκης, η Επιτροπή σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να εγκρίνει τη χορήγηση κρατικών ενισχύσεων οι οποίες δεν είναι απαραίτητες για την επίτευξη των σκοπών που τάσσει η Συνθήκη και οι οποίες θα μπορούσαν να επιφέρουν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού στην κοινή αγορά σιδήρου και χάλυβα (απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 1985, 214/83, Γερμανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 3053, σκέψη 30).

54 Πάντως, ούτε από την εν λόγω διάταξη ούτε από την αρχή της αναγκαιότητας που προβάλλουν οι αναιρεσείουσες συνάγεται ότι οι κρατικές ενισχύσεις υπέρ προγράμματος αναδιαρθρώσεως μιας επιχειρήσεως είναι αναγκαίες μόνον αν χορηγούνται εφάπαξ.

55 Μια τέτοια ερμηνεία του άρθρου 95, πρώτο εδάφιο, της Συνθήκης δεν είναι σύμφωνη με τον σκοπό της εν λόγω διατάξεως, που συνίσταται στην παροχή στην Επιτροπή της αρμοδιότητας να αντιμετωπίζει απρόβλεπτες καταστάσεις, λαμβάνοντας υπόψη την εξέλιξη των συνθηκών της αγοράς. Συγκεκριμένα, η εφαρμογή της αρχής της «εφάπαξ ενισχύσεως» θα περιόριζε υπερβολικά την κατηγορία των ενισχύσεων που μπορούν να θεωρηθούν αναγκαίες υπό την έννοια της εν λόγω διατάξεως και δεν θα επέτρεπε στην Επιτροπή να εξετάσει, σε κάθε ειδική περίπτωση, αν ένα σχέδιο ενισχύσεως αναδιαρθρώσεως είναι αναγκαίο για την υλοποίηση των σκοπών της Συνθήκης.

56 Επιπλέον, η αρχή της «εφάπαξ ενισχύσεως» δεν προκύπτει από την ανακοίνωση με τίτλο «Κοινοτικές κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις για τη διάσωση και την αναδιάρθρωση προβληματικών επιχειρήσεων», όπως συνάγεται σαφώς από τη χρησιμοποίηση των φράσεων «θα πρέπει» και «υπό κανονικές συν-

θήκες» στο χωρίο της ανακοινώσεως αυτής που επικαλούνται οι αναιρεσείουσες προς στήριξη της επιχειρηματολογίας τους.

57 Συνεπώς, αποφαινόμενο περί της αναγκαιότητας της ενισχύσεως που εγκρίθηκε με την επίδικη απόφαση, το Πρωτοδικείο δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο.

58 Επομένως, ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Επί του τρίτου λόγου αναιρέσεως

59 Με τον τρίτο λόγο αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες ισχυρίζονται ότι στην απόφασή του το Πρωτοδικείο δεν έλαβε υπόψη το γεγονός ότι η επίδικη απόφαση περιείχε σοβαρή πλάνη εκτιμήσεως της Επιτροπής, καθότι ανάγει σε στόχο της την ενίσχυση της ιταλικής χαλυβουργικής βιομηχανίας. Σύμφωνα με τις αναιρεσείουσες, από το σημείο IV της επίδικης αποφάσεως προκύπτει ότι, εγκρίνοντας τις ενισχύσεις για τον όμιλο χαλυβουργίας Ilva, η Επιτροπή ενθάρρυνε μια τοπική εθνική πολιτική. Η προώθηση όμως μιας τέτοιας εθνικής πολιτικής είναι σαφώς αντίθετη προς τους στόχους των άρθρων 2 έως 4 της Συνθήκης.

60 Η Ιταλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η επιχειρηματολογία αυτή συνιστά νέο ισχυρισμό, δεδομένου ότι η προσφυγή ακυρώσεως των αναιρεσειουσών δεν περιείχε την αιτίαση ότι η επίδικη απόφαση προωθεί μια τοπική εθνική πολιτική και, επομένως, το Πρωτοδικείο δεν μπόρεσε να αποφανθεί επί του ζητήματος αυτού.

61 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 63 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, οι αναιρεσείουσες υποστήριξαν ρητά ενώπιον του Πρωτοδικείου ότι ο σκοπός που επιδιώκει η επίδικη απόφαση — η οποία αποσκοπεί στην παροχή στην «ιταλική βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα μιας σταθερής διάρθρωσης, οικονομικά βιώσιμης» — δεν περιλαμβάνεται στους στόχους των άρθρων 2, 3 και 4 της Συνθήκης, οι οποίοι αφορούν την κοινή αγορά και τη χαλυβουργική βιομηχανία της Κοινότητας στο σύνολό της, και όχι τη βιομηχανία ενός μόνον κράτους μέλους, πολύ δε λιγότερο την επιβίωση μιας μόνης επιχειρήσεως. Επιπλέον, το Πρωτοδικείο εξέτασε, στις σκέψεις 76 έως 83 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το ζήτημα αν η σκοπιμότητα της επίδικης αποφάσεως συνάδει με τους σκοπούς της Συνθήκης.

62 Συνεπώς, ο τρίτος λόγος αναιρέσεως είναι παραδεκτός.

63 Επί της ουσίας, πρέπει να σημειωθεί ότι, όπως προκύπτει από τις προαναφερθείσες σκέψεις 76 έως 83, το Πρωτοδικείο προέβη σε λεπτομερή εξέταση των σκοπών της επίδικης αποφάσεως και κατέληξε ότι αυτή αποβλέπει στη διασφάλιση του κοινού συμφέροντος, σύμφωνα με τους σκοπούς της Συνθήκης.

64 Στο πλαίσιο της παρούσας αιτήσεως αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες περιορίστηκαν να υποστηρίξουν ότι, στην απόφασή του, το Πρωτοδικείο δεν έλαβε υπόψη το γεγονός ότι ο σκοπός της επίδικης αποφάσεως είναι η ενίσχυση της χαλυβουργίας της Ιταλίας, χωρίς να προβάλουν κανένα επιχείρημα ικανό να θέσει υπό αμφισβήτηση την ορθότητα της υπομνησθείσας στις σκέψεις 24 και 25 της παρούσας αποφάσεως αιτιολογίας του Πρωτοδικείου.

65 Όπως έκρινε το Πρωτοδικείο, μεταξύ άλλων στη σκέψη 82 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η επίδικη απόφαση, μαζί με τις άλλες πέντε ατομικές αποφάσεις που

εκδόθηκαν την ίδια ημερομηνία και εγκρίνουν κρατικές ενισχύσεις που η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, η Πορτογαλική Δημοκρατία και το Βασίλειο της Ισπανίας σκόπευαν να χορηγήσουν σε ορισμένες επιχειρήσεις χαλυβουργίας, εντάσσεται στο πλαίσιο συνολικού προγράμματος αναδιαρθρώσεως σε σταθερή βάση του χαλυβουργικού τομέα και μειώσεως των παραγωγικών ικανοτήτων εντός της Κοινότητας, ιδίως μέσω του οριστικού κλεισίματος πεπαλαιωμένων ή όχι αρκετά ανταγωνιστικών εγκαταστάσεων.

66 Συνεπώς, ορθώς το Πρωτοδικείο αποφάνθηκε, στη σκέψη 82, ότι ο σκοπός της ενισχύσεως που εγκρίθηκε με την επίδικη απόφαση δεν συνίσταται στη διασφάλιση απλώς της επιβιώσεως της δικαιούχου επιχειρήσεως.

67 Επομένως, ο τρίτος λόγος πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

68 Υπό τις συνθήκες αυτές, η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

69 Σύμφωνα με το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, που εφαρμόζεται στη διαδικασία της αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 118, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπήρξε σχετικό αίτημα. Δεδομένου ότι η Wirtschaftsvereinigung Stahl, η Thyssen Stahl AG, η Preussag Stahl AG και η Hoogovens Staal BV ηττήθηκαν και η Επιτροπή είχε διατυπώσει σχετικό αίτημα, πρέπει να καταδικαστούν στα δικαστικά έξοδα. Σύμφωνα με το άρθρο 69, παράγραφος 4, πρώτο εδάφιο, του ίδιου κανονισμού, η Ιταλική Δημοκρατία και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα)

αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως.

2) Καταδικάζει τις Wirtschaftsvereinigung Stahl, Thyssen Stahl AG, Preussag Stahl AG και Hoogovens Staal BV στα δικαστικά τους έξοδα.

3) Η Ιταλική Δημοκρατία και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα.

Gulmann Puissochet Macken

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 23 Νοεμβρίου 2000.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του έκτου τμήματος

C. Gulmann